

Eindrapportage Informatiepunt Verkiezingen Tweede Kamerverkiezing 2021

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Organisatie Informatiepunt Verkiezingen	4
3.	Totaaloverzicht	5
4.	Aantal vragen per categorie	7
4.1	Communicatiemiddel en onderwerp per melder.....	8
4.2	Vergelijking met eerdere Tweede Kamerverkiezingen	10
5.	Onderwerpen	11
5.1	BZK Wervingscampagne	12
5.2	Stembureau	12
5.3	Kandidaatstelling	12
5.4	Stempassen en kiezersinformatie	13
5.5	OSV2020	13
5.6	Vaststellen en bekendmaken uitslag	13

Colofon

Kiesraad
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

T 070-426 6266
E kiesraad@kiesraad.nl
I www.kiesraad.nl

Bezoekadres:
Muzenstraat 85
Den Haag

1. Inleiding

Deze rapportage heeft betrekking op alle vragen die door het Informatiepunt Verkiezingen (hierna te noemen: Informatiepunt) zijn afgehandeld in de periodes van de herindelingsverkiezingen van 2020 en de Tweede Kamerverkiezing van 2021. Het Informatiepunt Verkiezingen heeft gedurende deze periodes vragen van burgers, gemeenten, politieke partijen en overige organisaties behandeld.

Het Informatiepunt was van 20 oktober 2020 tot en met 8 april 2021 actief. Deze rapportage ziet op de periode tot en met 31 maart 2021. In deze periode zijn door het Informatiepunt in totaal 6.782 vragen beantwoord. In deze eindrapportage wordt nader ingegaan op de vragen die in de aangegeven periode zijn afgehandeld. Aangegeven wordt welke categorieën betrokkenen het Informatiepunt benaderden, op welke manier (per telefoon of per e-mail) en waarover.

De Tweede Kamerverkiezing van 2021 was op veel manieren een bijzondere. Niet eerder in de afgelopen decennia waren er zoveel partijen die een aanduiding hadden geregistreerd, en hebben zoveel partijen een lijst ingediend en aan de Tweede Kamerverkiezing deelgenomen. Het was echter vooral een bijzondere verkiezing door de aanpassingen die noodzakelijk waren vanwege de coronapandemie. Om de Tweede Kamerverkiezing veilig te kunnen organiseren, is er in de maanden voorafgaand aan de dag van stemming veel ingrijpende (tijdelijke) wetgeving ingevoerd. Zo moesten stembureaus voldoen aan hygiëneprotocollen en werden er twee belangrijke maatregelen doorgevoerd om het stemmen voor kwetsbare groepen zo veilig mogelijk te maken: het briefstemmen voor 70-plussers binnen Nederland en de invoering van twee dagen van vervroegd stemmen. Een aantal van deze maatregelen is ook ingezet bij de herindelingsverkiezingen op 18 november 2020.

Dit alles vroeg een groot aanpassingsvermogen van gemeenten, die op hun beurt ondersteuning zochten van het Informatiepunt. Ook onder burgers leefden veel vragen over de bijzondere maatregelen voor het verloop van de stemming. Al deze factoren leidden ertoe dat het een uitzonderlijk druk jaar was voor het Informatiepunt. Wat in deze rapportage niet naar voren komt, is dat de medewerkers van het Informatiepunt de Kiesraad ook ondersteund hebben bij het uitoefenen van de werkzaamheden als centraal stembureau, bijvoorbeeld rondom de kandidaatstelling.

In deze rapportage wordt eerst de organisatie van het Informatiepunt belicht (Hoofdstuk 2). Daarna wordt een totaalbeeld gegeven van de gestelde vragen (Hoofdstuk 3). Vervolgens worden afzonderlijk de categorieën en onderwerpen uitgewerkt (Hoofdstuk 4 en 5).

2. Organisatie Informatiepunt Verkiezingen

Sinds 2006 wordt voor elke verkiezing een Informatiepunt opgezet. Het Informatiepunt is een gezamenlijk initiatief van de Kiesraad en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). In de praktijk is de personele bezetting en de inrichting van het Informatiepunt een verantwoordelijkheid van de Kiesraad.

Het Informatiepunt was telefonisch bereikbaar op werkdagen van 09:00 tot 17:00 uur. Op de dagen van vervroegd stemmen, 15 en 16 maart 2021, hanteerde het Informatiepunt ruimere openingstijden (07:00 tot 22:00). Op de dag van stemming, 17 maart 2021, was het Informatiepunt geopend van 07:00 tot 02:00 uur. Het Informatiepunt was ook per mail bereikbaar.

Voor de afgelopen Tweede Kamerverkiezing bestond het Informatiepunt uit drie personen, te weten Marjolein Bonsen, Charlotte Wagenaar en Kas Bakx. Twee van hen begonnen op 20 oktober 2020 en één op 16 november 2020.

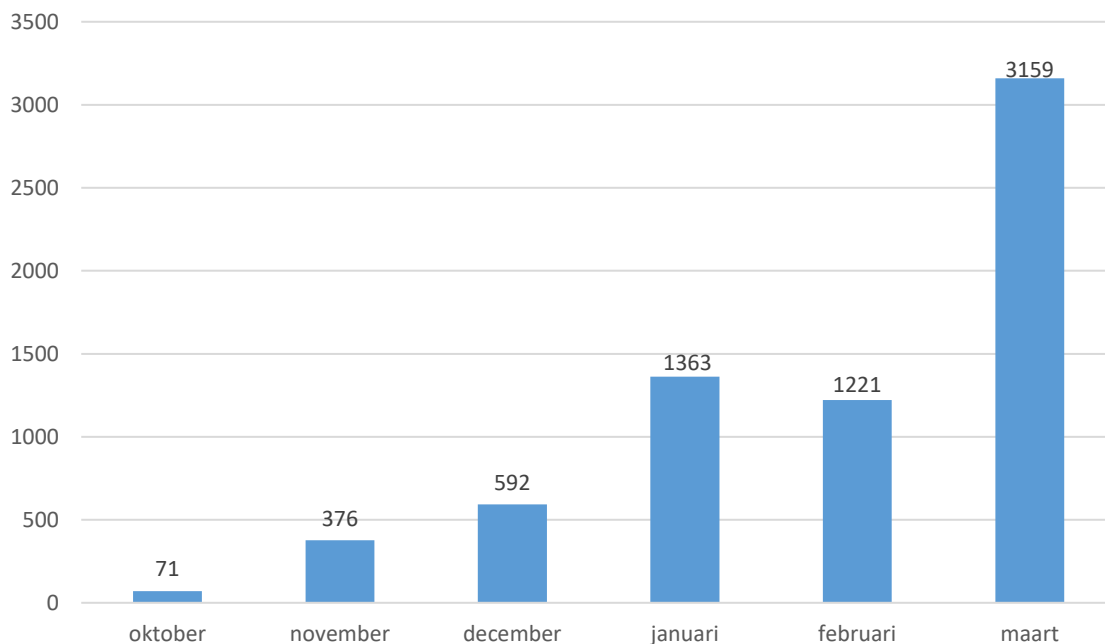
De door het Informatiepunt verstrekte informatie werd inhoudelijk afgestemd binnen het secretariaat van de Kiesraad. De beantwoording van beleidsvragen en politiekgevoelige vragen werd afgestemd met het ministerie. Ook is afstemming gezocht met het ministerie als het ging om corona-gerelateerde onderwerpen die nog niet in regelgeving waren vastgelegd of die gesteld werden naar aanleiding van de nadere informatie of instructie zoals door het ministerie gedeeld. Deze onderwerpen waren voor vragenstellers begrijpelijkerwijs nieuw terrein en ook het Informatiepunt moest zich doorlopend verdiepen in de nieuwe wet- en regelgeving en instructies die werden opgesteld.

Nadat een vraag was afgehandeld, werd deze ingevoerd in FileMaker Pro (FMP). Dit programma is vervolgens gebruikt bij het verzamelen van de statistische gegevens van alle vragen. Deze statistische gegevens zijn gebruikt voor de maandelijkse rapportages en deze eindrapportage.

3. Totaaloverzicht

In totaal heeft het Informatiepunt in de periode van 20 oktober 2020 tot en met 31 maart 2021, 6.782 vragen beantwoord. Er is vanaf het begin sprake van een stijgende lijn bij het aantal vragen per maand (zie grafiek 1).

Grafiek 1: totaal aantal vragen per maand

In de maand maart werden aanzienlijk meer vragen gesteld dan in de voorgaande maanden. Dit is logisch aangezien in het midden van die maand de stemming voor de Tweede Kamerverkiezing was. Ook de aanloop naar de laatste dag van registratie van aanduidingen (21 december 2020) en de dag van kandidaatstelling (1 februari 2021) zijn in het totaal aantal vragen per maand goed zichtbaar.

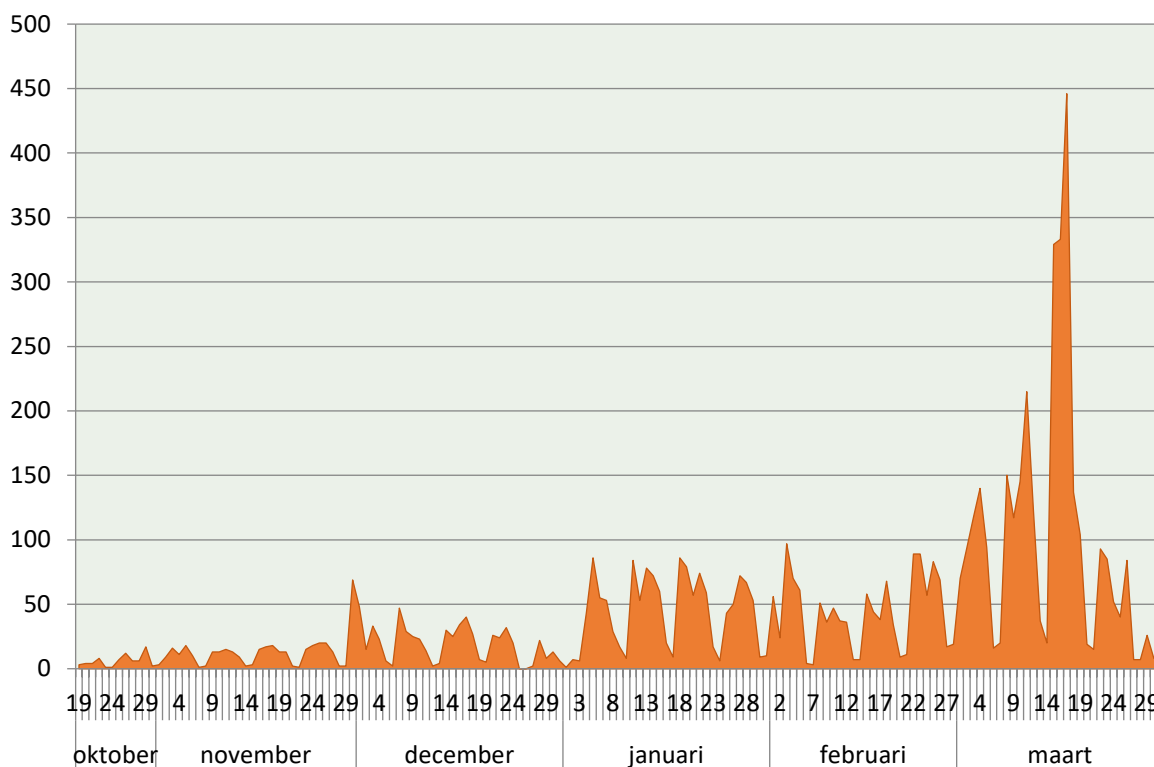
Het verloop van het aantal vragen per dag (zie grafiek 2) wijst ook op een toename in aanloop naar de dagen van stemming van 15, 16 en 17 maart 2021. Die dagen schieten er daarom ook duidelijk bovenuit. Op die drie dagen werden er in totaal 1.108 vragen gesteld. Bijna net zo veel als er in de gehele maand februari aan vragen is gesteld. Op de dagen van vervroegd stemmen werden er ongeveer 330 vragen per dag gesteld, op de dag van stemming op 17 maart lag dit aantal op 446.

De drukte in januari begon tijdens de voorgaande Tweede Kamerverkiezing in 2017 vanaf de derde week januari, het moment dat nieuwe politieke partijen ondersteuningsverklaringen konden verzamelen. Dit keer was de termijn voor het afleggen van ondersteuningsverklaringen wettelijk verlengd met twee weken. Om deze reden lag het aantal vragen dit jaar vanaf de eerste week van januari al fors hoger, vanaf de eerste dag dat men een ondersteuningsverklaring kon afleggen (4 januari 2021). In januari was er ook een toename in het aantal vragen over de wervingscampagne van stembureauleden door het ministerie. Ten slotte hadden gemeenten in januari veel vragen over de wijziging van de Tijdelijke wet

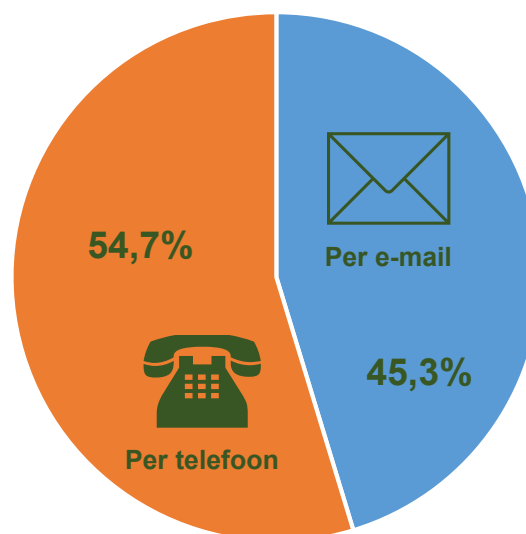
verkiezingen covid-19, die toen aanhangig was en veel vragen oproep over de uitvoering rondom bijvoorbeeld briefstemmen, vervroegd stemmen en het instellen van stemlokalen.

In de eerste week van februari is een piek in het aantal vragen te zien, dit in verband met de dag van kandidaatstelling en de daaropvolgende vaststelling van de ingediende lijsten. Vanaf de tweede week van februari loopt het aantal vragen op richting de dagen van stemming. Vanaf 1 maart 2021 werd het bijzonder druk met gemiddeld 110 vragen per dag in de eerste week van maart, en gemiddeld 160 vragen per dag in de tweede week van maart.

Grafiek 2: totaal aantal vragen per dag

Het Informatiepunt heeft de vragen telefonisch of per mail beantwoord (zie grafiek 3). De meeste vragen zijn telefonisch beantwoord. Dit betreft 3.710 vragen. Via de e-mail zijn 3.072 vragen afgedaan.

Grafiek 3: aantal binnengekomen vragen per communicatiemiddel

4. Aantal vragen per categorie

Van de binnengekomen vragen is bijgehouden door welke categorieën vraagstellers deze gesteld zijn. De verschillende categorieën worden met het daarbij behorende totaal in de onderstaande tabel weergegeven.

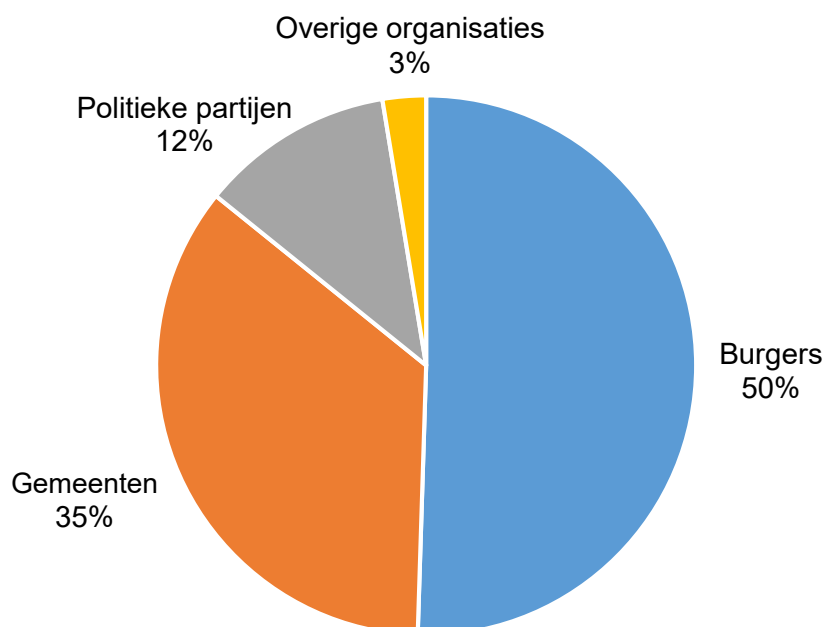
Tabel 1: aantal vragen per categorie

Categorie	Aantal vragen
Burger	3.422
Gemeente	2.395
Politieke partij	788
Overige organisaties	177

Uit de gegevens blijkt dat de meeste vragen zijn gesteld door burgers (3.422 vragen), gevolgd door gemeenten (2.395 vragen). Politieke partijen hebben veel minder vragen gesteld (788 vragen). Overigens zijn meer dan de helft van de vragen van politieke partijen, te weten 427 vragen, gesteld in de maand januari en de eerste week van februari. Dit kwam door de dag van kandidaatstelling begin februari en de termijn voor het herstellen van verzuimen in de week daaropvolgend. Nadat de Kiesraad de kandidatenlijsten definitief had vastgesteld op 5 februari 2021, werden door politieke partijen nog geen 100 vragen gesteld.

Tot slot zijn er vragen gesteld door overige organisaties (177 in totaal). Het gaat dan bijvoorbeeld om trainingsbureaus voor stembureauleden en gemeenteambtenaren, of belangenorganisaties. Verder zijn er vragen gesteld door andere overheidsinstanties (10 vragen), provincies (9 vragen) en waterschappen (3 vragen).

Grafiek 4: aantal vragen per categorie

4.1 Communicatiemiddel en onderwerp per melder

Hieronder is per melder aangegeven op welke wijze hij het Informatiepunt benaderden en waar dat over ging. De verdeling tussen de vragen die per mail of telefonisch gesteld wordt, schommelt over de jaren heen wel wat maar de meeste vragen worden doorgaans telefonisch gesteld zoals uit tabel 2 blijkt.

Tabel 2: Aantal vragen per verkiezing per communicatiemiddel

	TK 2006		TK 2010		TK 2012		TK 2017		TK 2021	
Totaal	1.927		2.316		3.518		3.622		6.782	
Per e-mail	642	33%	764	18%	1.412	40%	1.378	38%	3.072	45%
Per telefoon	1.285	67%	3.382	82%	2.106	60%	2.225	62%	3.710	55%

Burgers

Een groot deel van de gestelde vragen was afkomstig van burgers, meer dan in voorgaande jaren. Dat komt voor een groot deel omdat het Informatiepunt benaderd werd met vragen over de landelijke wervingscampagne voor stembureauleden die dit keer voor het eerst door het ministerie van BZK was opgezet, hun aanmelding of opvolging daarvan door de gemeente. Hierover werden 1.208 vragen gesteld. De onderwerpen stempassen en kiezersinformatie, en stemmen completeren de top 3 bevroegde onderwerpen door burgers. Burgers stelden 60,3% van de vragen per mail en de rest telefonisch, tegenover 50,7% vragen per mail in 2017. Deze stijging is vermoedelijk toe te schrijven aan de eerdergenoemde wervingscampagne. Ruim 80% van de vragen daarover werden namelijk per mail gesteld.

De BZK wervingscampagne niet meegerekend, komen de meest voorkomende onderwerpen bij burgers overeen met voorgaande verkiezingen. In 2017 stond 'stemmen' bovenaan de top-3, 'stemmen bij volmacht op 2 en 'stempas' op 3. Het onderwerp 'stemmen bij volmacht' valt dit jaar net buiten de top-3, en staat met 215 vragen op plaats 4.

Tabel 3: burgers TK 2021

Communicatiemiddel	Aantal	Percentage
Totaal	3.422	
Per telefoon	1.360	39,7%
Per e-mail	2.062	60,3%

Onderwerpen top-3	Aantal	Percentage
1. BZK Wervingscampagne stembureauleden	1.208	35,3%
2. Stempassen en kiezersinformatie	343	10,0%
3. Stemmen	281	8,2%

Gemeenten

Gemeenten stelden de meeste vragen over het onderwerp 'stembureau'. Belangrijke oorzaak hiervoor is de tijdelijke corona-wetgeving voor deze Tweede Kamerverkiezing. Deze wetgeving stelde eisen aan ieder stembureau met betrekking tot onder andere hygiëne en ventilatie.

Stembureaus konden ook beperkt toegankelijk worden ingericht of op een andere locatie tellen als de ruimte daarvoor onvoldoende geschikt was. Gemeenten waren benieuwd hoe zij hiermee moesten omgaan en wat er binnen de regelgeving precies mogelijk was. Ook werden de taken van het stembureau uitgebreid, zo was er een vierde stembureaulid dat verantwoordelijk was voor de handhaving van de coronavoorschriften in het stembureau. Ook vragen over stembureaus die vervroegd opengingen, zijn onder dit onderwerp geschaard. Om deze redenen betroffen ruim 20% van de vragen van gemeenten de stembureaus, terwijl in 2017 slechts 12% van de gemeentevragen hierover gingen.

Het overgrote deel van de vragen van gemeenten over de Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV2020) werd gesteld in de twee weken in aanloop naar de dag van stemming (281 vragen). Het Informatiepunt was namelijk eerste aanspreekpunt voor vragen van gemeenten over het uploaden van de telbestanden in de publieke samenwerkingsruimte. Het Informatiepunt behandelde deze vragen meestal niet zelf, maar zette ze door naar de collega's van het secretariaat van de Kiesraad die zich met OSV2020 bezighielden of de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Gemeenten stelden soms ook technische vragen over de software. Hiervoor werden zij doorverwezen naar de helpdesk Elect-IT, de leverancier van de software.

Het onderwerp 'Briefstembureau en afgiftepunt' is het derde meest bevroegde onderwerp door gemeenten, met in totaal 270 vragen. Dit is niet verrassend, aangezien dit onderwerp voor gemeenten compleet nieuw was. Bijna de helft van deze vragen (114) werd gesteld op de drie dagen van stemming. De meeste vragen die het Informatiepunt op die dagen ontving van gemeenten over de vooropening en stemopneming van briefstemmen werden doorgezet naar het ministerie.

In 2017 stelden gemeenten de meeste vragen over het vaststellen en bekendmaken van de uitslag. Dit keer kwam dat onderwerp terug op de vierde plaats.

Tabel 4: gemeenten TK 2021

Communicatiemiddel	Aantal	Percentage
Totaal	2.395	
Per telefoon	1.690	70,5%
Per e-mail	705	29,5%

Onderwerpen top-3	Aantal	Percentage
1. Stembureau	498	20,8%
2. OSV2020	394	16,5%
3. Briefstembureau en afgiftepunt	270	11,3%

Politieke partijen

Net als in 2017, stelden politieke partijen veruit de meeste vragen over de kandidaatstelling. Zoals eerder beschreven stelden politieke partijen deze vragen voornamelijk in januari. Veel vragen gingen over het verzamelen van ondersteuningsverklaringen. Zeker in tijden van corona, met het beperken van fysieke contacten en gemeenten die veelal op afspraak werkten, leefden er veel vragen bij politieke partijen over dit onderwerp.

Op de tweede plek kwam bij deze groep het onderwerp 'registratieverzoeken'. Dat er over dit

onderwerp veel vragen zijn gesteld, is te verklaren doordat dit keer een recordaantal partijen een aanduiding registreerde voor de Tweede Kamerverkiezing (89 partijen).

Minder vragen werden er gesteld over OSV2020 (27 vragen). Deze vragen gingen over het gebruik van de software door politieke partijen om de stukken voor hun kandidaatstelling voor te bereiden.

Tabel 5: politieke partijen TK 2021

Communicatiemiddel	Aantal	Percentage
Totaal	788	
Per telefoon	561	71,2%
Per e-mail	227	28,8%

Onderwerpen top-3	Aantal	Percentage
1. Kandidaatstelling	474	60,1%
2. Registratieverzoeken	130	16,5%
3. OSV2020	27	3,4%

4.2 Vergelijking met eerdere Tweede Kamerverkiezingen

In tabel 6 is het verloop van het aantal vragen van de Tweede Kamerverkiezing van 2006 tot en met de Tweede Kamerverkiezing van 2021 te zien. Het aantal keren dat het Informatiepunt is benaderd, is aanzienlijk toegenomen. Het aantal vragen van deze Tweede Kamerverkiezing is bijna een verdubbeling van het aantal vragen van 2017. Zoals eerder aangegeven is dit te verklaren doordat bij deze verkiezing veel bijzondere maatregelen getroffen waren rondom de stemming. Dit riep veel vragen op bij gemeenten in de organisatie van verkiezingen. De stijging in het aantal vragen van politieke partijen heeft ook te maken met het grote aantal geregistreerde en deelnemende partijen.

De grootste stijging in het aantal vragen, zowel absoluut als relatief, komt echter van burgers. Een groot deel van deze stijging hangt samen met de wervingscampagne voor stembureauleden. Een groot deel van deze stijging hangt samen met de wervingscampagne voor stembureauleden. Ook zonder dit onderwerp is echter een stijging van zo'n 700 vragen zichtbaar. Deze stijging hangt samen met het feit dat het stemmen voor burgers ook anders was dan normaal, met dagen van vervroegd stemmen, briefstemmen binnen Nederland en coronaregels in het stembureau (zoals een mondkapjesplicht).

Tabel 6: Aantal vragen per verkiezing per categorie melder

	TK 2006		TK 2010		TK 2012		TK 2017		TK 2021	
Totaal	1.927		2.316		3.518		3.622		6.782	
Burgers	840	44%	823	35%	1.827	52%	1.503	41%	3.422	50%
Gemeenten	607	31%	992	43%	902	26%	1.440	40%	2.395	35%
Partijen	275	14%	247	11%	377	11%	498	14%	788	12%
Pers	97	5%	134	6%	245	7%				
Overig	108	6%	120	5%	167	5%	181	5%	177	2%

5. Onderwerpen

Het Informatiepunt heeft de binnengekomen vragen op onderwerp gerubriceerd. Wel moet daarbij worden opgemerkt dat met name gemeenten in veel gevallen in eenzelfde contact vragen stelden over diverse onderwerpen. Deze zijn vervolgens geregistreerd onder het onderwerp dat het hoofdbestanddeel van het contact vormde.

Tabel 7: rangschikking diverse onderwerpen

Onderwerp	Aantal	Percentage
BZK wervingscampagne	1.268	18,7%
Stembureau	729	10,7%
Kandidaatstelling	683	10,1%
Stempassen en kiezersinformatie	510	7,5%
OSV2020	455	6,7%
Vaststellen en bekendmaken uitslag	399	5,9%
Overige	390	5,8%
Stemmen	365	5,4%
Briefstembureau en afgiftepunt	303	4,5%
Stemmen bij volmacht	301	4,4%
Stemmen per brief (binnen Nederland)	278	4,1%
Registratieverzoeken	155	2,3%
Stemopneming	146	2,2%
Stemlokaal inrichting	99	1,5%
Tussentijdse vervanging	73	1,1%
Stemmen buiten Nederland	71	1,0%
Centraal stembureau/hoofdstembureau	66	1,0%
Kiesgerechtigdheid	64	0,9%
Vaststelling kandidatenlijsten	64	0,9%
Campagnevoering	63	0,9%
Gemeenteraadsverkiezing	41	0,6%
Databank verkiezingsuitslagen	38	0,6%
Website	38	0,6%
Incidenten	30	0,4%
Toewijzen zetels aan kandidaten	27	0,4%
Nieuwsbrieven en circulaires BZK	24	0,4%
Digitalisering verkiezingsproces	22	0,3%
Tijdelijke vacatures	20	0,3%
Experiment centrale stemopneming	12	0,2%
Herindelingsverkiezingen	12	0,2%
Afspplitsing en fractievorming	9	0,1%
Modellen	8	0,1%
Vernietigen/bewaren verkiezingsbescheiden	7	0,1%
Internationaal contact	6	0,1%
Vereisten lidmaatschap	4	0,1%
Eerste Kamerverkiezing	1	0,0%
Samenwerking partijen	1	0,0%

De meest voorkomende onderwerpen komen voor een groot deel overeen met eerdere Tweede Kamerverkiezingen, met als belangrijke verschil de categorie BZK wervingscampagne voor stembureauleden waarvoor het Informatiepunt een rol als contactpersoon vervulde. Diverse categorieën die rechtstreeks uit de nieuwe wetgeving volgden komen eveneens hoog in de rangschikking terug (bijvoorbeeld Briefstembureaus en Stemmen per brief). De zes meest voorkomende onderwerpen worden hieronder belicht.

5.1 BZK Wervingscampagne

Deze vragen gingen over de landelijke wervingscampagne voor stembureauleden die door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties was opgezet om gemeenten te helpen voldoende stembureauleden te werven. Vanwege de mogelijkheden tot vervroegd stemmen en briefstemmen waren er dit jaar meer stembureauleden nodig dan in andere jaren. Bovendien werd verwacht dat een deel van de stembureauleden die het werk in het verleden hadden gedaan dit jaar wellicht niet beschikbaar waren. Onder de noemer "Elke Stem Telt" werden middels een webformulier contactgegevens van geïnteresseerden verzameld en doorgestuurd naar de opgegeven gemeenten. Het Informatiepunt was als contactpersoon aangewezen voor vragen over de wervingscampagne. Bijna alle vragen die hierover werden gesteld (95%) kwamen van burgers. Het merendeel van de vragen ging erover dat burgers na hun aanmelding nog niks hadden gehoord van de door hen opgegeven gemeente. Andere vragen gingen over uiteenlopende facetten van het stembureauidmaatschap zoals werktijden, vergoeding, verlof van werk of het doorgeven van specifieke voorkeuren. In veel gevallen werden burgers doorverwezen naar de opgegeven gemeente.

5.2 Stembureau

Er werden dit jaar veel vragen gesteld over stembureaus. Daarvan kwam 68% van gemeenten. De vragen gingen over de mogelijkheid van vervroegd stemmen, met name bedoeld voor kwetsbare groepen. Daarnaast gingen veel vragen over de eisen aan stembureaus met beperkte toegang, het instellen van een stembureau op meerdere dagen op eenzelfde locatie, en de benoeming van stembureauleden voor meerdere stembureaus. Aan de benoeming van een stembureauid voor meerdere stembureaus werden diverse eisen gesteld, en voor stembureaus gold dat elke dag een uniek stembureau met eigen nummer, stembus en proces-verbaal moest worden ingesteld. Andere vragen gingen bijvoorbeeld over de verplichte waarnemers op stembureaus met beperkte toegang en over de verplichte gezondheidscheck voor stembureauleden. Op de dagen dat er gestemd kon worden werden er onder andere vragen gesteld over het handelen van stembureauleden en over schorsingen. Burgers (28%) stelden vooral vragen of bijvoorbeeld het hebben van de Nederlandse nationaliteit, het niet bereikt hebben van een maximumleeftijd of het niet bekleden van politieke functies voorwaarden waren voor het stembureauidmaatschap.

5.3 Kandidaatstelling

Het merendeel van de vragen over kandidaatstelling kwam van politieke partijen (69%). De vragen van nieuwe partijen waren soms zeer algemeen over deelname aan de verkiezing en soms juist zeer specifiek over kandidatenlijsten, gemachtigden of de betaling van een waarborgsom. Ook gemeenten hebben vragen gesteld over de kandidaatstelling (12%). Hoofdzakelijk gingen deze over het afleggen van ondersteuningsverklaringen. Centraal stond de vraag of een ondersteuningsverklaring met of zonder afspraak op het gemeentehuis afgelegd kon worden. In enkele gevallen deden politieke partijen en burgers hun beklag over

de wijze waarop de gemeente dit faciliteerde. Daarnaast gingen diverse vragen over het digitaal of middels een machtiging afleggen van een ondersteuningsverklaring en over de mogelijkheid om een verklaring af te leggen voor meerdere partijen. Vragen van gevestigde politieke partijen gingen voornamelijk over de vermelding van kandidaten op de kandidatenlijst.

Er zijn ook burgers die vragen hebben gehad over de kandidaatstelling (17%). Rond de deadline voor het registreren van aanduidingen en de dag van kandidaatstelling stelden burgers vaak algemene vragen over de vereisten voor deelname aan de Tweede Kamerverkiezingen. Na de kandidaatstelling gingen de vragen vaak over de kandidatenlijsten van Vrij en Sociaal Nederland (VSN) en de blanco lijst met lijstnummer 30. Naar aanleiding van de openbare zitting waarin het centraal stembureau (de Kiesraad) besliste over de geldigheid van de kandidatenlijsten en de kieskringen waarvoor ze geldig waren, werd bijvoorbeeld gevraagd waarom dit twee afzonderlijke lijsten waren, waarom bepaalde kandidaten waren geschrapd of gehandhaafd en hoe een blanco lijst werkt.

5.4 Stempassen en kiezersinformatie

Vooraf burgers (67%) stelden vragen naar aanleiding van hun stempas of kiezersinformatie vanuit de gemeente. In veel gevallen ging het om burgers die een stempas of kiezerspas niet hadden ontvangen of om burgers die na 1 februari waren verhuisd en zich afvroegen in welke gemeenten zij moesten of konden stemmen. Overige vragen gingen over de vermelding van voornamen of de achternaam op de stempas en over het stempasnummer. Vragen over kiezersinformatie kwamen vooral van burgers die zich afvroegen waarom zij nog geen kandidatenlijst hadden ontvangen. Vanwege het vervroegd stemmen viel de uiterste datum dat kiezers de kandidatenlijst en lijst van stembureaus thuis moesten ontvangen gelijk met de eerste dag waarop gestemd kon worden. Gemeenten (31%) stelden voornamelijk vragen over de wijze van bekendmaking van de locaties en openingstijden van stembureaus, het verstrekken van vervangende stempassen en de peildatum voor kiesgerechtigheid en stempluspassen. Zowel burgers als gemeenten stelden bovendien vragen over de vermelding van het dichtstbijzijnde stemlokaal op de stempas.

5.5 OSV2020

Naar aanleiding van de nieuwe software OSV2020 die werd gebruikt voor de kandidaatstelling en het vaststellen van uitslag ontving het Informatiepunt veel vragen, met name van gemeenten (87%). De voornaamste reden daarvoor was dat gemeenten hun digitale telbestanden konden uploaden naar een samenwerkingsruimte van de VNG. Hiervoor was een bepaalde sleutel nodig. Gemeenten benaderden het Informatiepunt met vragen over het gebruik van de sleutel en de samenwerkingsruimte. Voor technische vragen over OSV2020 werd doorverwezen naar de helpdesk van Elect-IT. Politieke partijen (6%) stelden vragen over het deelnemen aan een training over het gebruik van OSV2020 voor politieke partijen en over de invoer van kandidaten in het programma. Burgers (6%) stelden diverse vragen over de veiligheid van softwaregebruik bij verkiezingen.

5.6 Vaststellen en bekendmaken uitslag

Vragen over het vaststellen en bekendmaken van uitslagen kwamen zowel van gemeenten (44%) als burgers (52%). Gemeenten stelden vooral vragen over het opmaken van het gemeentelijk proces-verbaal N11, en dan met name naar aanleiding van nieuwe categorieën zoals de resultaten van briefstembureaus en bijlagen zoals de verklaring van authenticiteit. Met betrekking tot het publiceren van de processen-verbaal op de website van de gemeente

werden vragen gesteld over de vermelding van namen en handtekeningen en over de minimale termijn van publicatie. Vragen van burgers gingen enerzijds over de uitslag zoals vastgesteld door hun gemeente en anderzijds over de uitslag zoals vastgesteld door het centraal stembureau. Op gemeenteniveau konden burgers in diverse gevallen hun uitgebrachte stem niet terugvinden in het proces-verbaal van het stembureau waar zij hadden gestemd, wat vaak te verklaren bleek doordat een kiezer in het proces-verbaal van een stembureau op dezelfde locatie op een andere dag had gekeken. Vragen over de vaststelling van de uitslag door het centraal stembureau gingen over het bijwonen van, en indienen van bezwaar in, de openbare zitting en over het terugvinden van de uitslagen op kandidaatsniveau in het proces-verbaal P 22-1.